

SZABÓ Zoltán Tamás

PhD-hallgató

**Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar,
Földtudományok Doktori Iskola, Pécs**

PhD student

**University of Pécs Faculty of Sciences, Doctoral School
of Earth Sciences, Pécs, Hungary**

email: zoltasz@gmail.com

ÁTALAKULÓ VILÁG, FELTÖREKVŐ ÁZSIA

WORLD IN TRANSITION, ASIA ON THE RISE

ABSTRACT

Country image, marketing, PR and public opinion all plays an important role in modern geopolitics. These tools are also necessary for building up Soft Power influence. One of the most effective ways of building up international prestige is by organizing international events. Events with the more international attention, the better. Modern Olympic Games are one of the most followed events globally, so they are a great way to facilitate international prestige and awareness. At its 128th meeting in Kuala Lumpur in July 2015, the International Olympic Committee selected the People's Republic of China and the city of Beijing as its venue for the 2022 Winter Olympics. Thus, after the 2018 Korean and 2020 Japanese Olympic Games, Beijing will be the third consecutive Olympics in Asia. This is unprecedented in the history of the Olympics and shows the growing geopolitical and geo-economic power of Asia. Looking back on the history of modern Olympic Games, it is obvious that countries in the process of modernization and catching up with the global elite are likely to use the Olympic Games to represent their level of development and power. Examples include the 1936 Berlin Olympics, the 1964 Tokyo Olympics, and the 1988 Seoul Olympics, and the 2008 Beijing Olympics, which was China's spectacular entrance to the forefront of the global elite club. To understand China's situation better, we should also look at how China fit into the core-periphery model and the path of Asian countries that have already successfully risen to be developed countries like Japan and South Korea. We will also examine the relationship between China's economic and foreign policy in the centre-periphery and then its geopolitical consequences.

Kulcsszavak: birodalom, geopolitika, Kína, olimpia, reprezentáció

Keynotes: empire, geopolitics, China, Olympics, representation

1. Bevezetés

A Nemzetközi Olimpiai Bizottság a 2015. júliusi, Kuala Lumpurban tartott 128. gyűlésén a 2022. évi Téli Olimpia helyszínéül a Kínai Népköztársaságot, közelebről Peking városának pályázatát választotta győztesnek.¹ A döntést számos érdekes előzmény, például a pályázók egy kivételével történő visszalépése előzte meg. Előljáróban három hatalmi-geopolitikai szempontból fontos momentumot szükséges kiemelni az eseménnyel kapcsolatban:

- (1) Egyrészt megnyitáskor a 2022. évi Pekingi Téli Olimpia lesz egyhuzamban a harmadik Ázsiában zajló olimpiai esemény. Ugyanis a kínai téli olimpia a 2018. évi Phjongcshangi Téli Olimpiát és a 2020. évi Tokiói Nyári Olimpiát fogja követni harmadikként követni. Ez egyértelműen mutatja Ázsia, azon belül is Kelet-Ázsia felértékelődését a világ hatalmi-kulturális-gazdasági erőterében.² Összevetésképpen: a modern kori olimpiai játékok eredetileg az európai országok elit klubeseeményei voltak. Az olimpiák újracsapásának első bő hat évtizedében minden egyes ténylegesen megtartott olimpiai játék az európai kultúrkörhöz tartozó (európai vagy angolszász) országban zajlott. Az első ilyen, nem európai eredetű többségi lakossággal rendelkező országban rendezett olimpia az 1964. évi Nyári Olimpia volt Japánban.³
- (2) Mivel a rendezésért folytatott versenyben a végén Kínának csak egyetlen kihívója, a Kínánál jóval kevésbé biztonságosnak és megbízhatónak tartott Kazahsztán maradt, vagyis a Nemzetközi Olimpiai Bizottságnak nem sok lehetősége válogatni. Ezért Kína a rendezés részleteivel kapcsolatban várhatóan sokkal erősebb alkupozícióval fog rendelkezni a Bizottsággal szemben, mint az korábban megszokott volt egy olimpia rendezési jogának odaítélésakor. Ez egyúttal lehetővé teszi, hogy Kína intenzívebben állíthassa az olimpiai játékokat a saját hatalmi, reprezentatív és propagandisztikus céljainak a szolgálatába. Kína már a 2008. évi Pekingi Olimpiát is mesterien használta saját reprezentációjára, illetve az ország nemzetközi (el)ismertségének és megítélésének javítására. Tette mindezt annak ellenére, hogy akkor sokkal szorosabb versenyben, öt jelentkező közül sikerült az olimpia rendezését elnyernie, amely vélhetően gyengébb alkupozíciót biztosított Kína számára a Bizottsággal szemben.
- (3) Kína komoly gazdasági-társadalmi váltáson megy keresztül: átalakulóban van egy olcsó termelésen és exporton alapuló feltörekvő gazdaságból egy belső fogyasztáson és szolgáltatásokon,

illetve technológián alapuló fejlett gazdasággá. Az átalakulás eredményei egyelőre mérsékeltek, viszont az átalakulás növekedési áldozatai már láthatóak. Ebben a helyzetben az ország vezetésének helyzete kényes: az átalakulás sikeres levezénylése hosszú távon komoly eredményekkel kecsegtet, azonban a rövid távon jelentkező növekedési áldozatok,⁴ valamint egyéb nehézségek támadási felületet nyitnak az ország jelenlegi vezetésének ellenfelei számára. Ebben a helyzetben az olimpia sikeres lebonyolítása a hagyományos kínai „birodalmi” gondolkodásra játszva segíthet a vezetés és különösen Hszi Csin-ping pozíciójának megszilárdításában. Ezért arra lehet számítani, hogy az olimpia különösen nagy prioritást fog kapni.⁵

A fentiek alapján szinte biztosra vehető, hogy a kínai vezetés egy mind a 2008. évi Pekingi Olimpiát, mind a 2020-ban esedékes Tokiói Olimpiát felülmúló, reprezentatív produkciót készít elő a világ közönségének 2022-re.

2. A Középső Birodalom

Kína neve kínaiul („中國”) centrális/középső államot/birodalmat jelent. Az elképesztő méretű, kontinensnyi ország majdnem 10 millió négyzetkilométeren terül el, lakossága pedig meghaladja az 1,4 milliárd főt.⁶ Ahogy azt az ország neve is sugallja, Kína hagyományosan a térség centruma, kulturális-hatalmi-politikai-gazdasági központja volt az ismert történelem szinte egészében, egészen a XIX. századik. Az ország napjainkban ismét felemelkedőben van. A XX. század második felében lezajlott gazdasági nyitását követően mintegy 3 évtizeden keresztül elképesztő, az évi 10%-ot meghaladó gazdasági növekedést produkált és mondhatni a világ műhelyévé vált.⁷ A növekedés motorja eddig az olcsó, nagy volumenű exporttermelés volt. Ez a gazdasági modell nemzetközi összehasonlításban relatíve alacsony bérszínvonalat biztosított, de lehetővé tette az ország elmaradott periféria gazdaságból félperifériává fejlődését és becslések szerint közel 800 millió embert emelt ki a szegénységből.⁸ A jelenleg zajló gazdasági szerkezetváltás célja Japán és Korea útját követve, a fejlett, magas jövedelmű úgynevezett centrum országokhoz való csatlakozás.

Az ország két nagy részre osztható: Belső- és külső Kínára.⁹ Az ország keleti, csapadékos, mezőgazdasági művelésre alkalmas magterületét nevezik Belső Kínának. Ezen a tájékon számos termékeny folyóvölgy, hajózásra alkalmas folyó található. Itt jöttek létre az első kínai államok, amelyeket majd Csin Si Huang egyesített a mai Kína elődjévé. Ebből kifolyólag az

ország kulturális öröksége, valamint történelmi emlékhelyei is itt koncentrálnak, az országba látogató külföldiek is jellemzően ezt az országrészt látogatják és ismerik meg.¹⁰ Itt a lakosság szinte egésze han kínai, a terület adja a kínai gazdaság 90%-át és a lakosság 85%-át, területe azonban csak mintegy harmada az állam teljes területének.¹¹

Az ország területének körülbelül kétharmadát kitevő Külső Kína éghajlata szélsőségesen kontinentális, illetve magashegységi, a felszín zömét sivatagok és hegységek alkotják, a mezőgazdaság oázisokban jellemző, a közlekedés nehézkes, a lakosság gyér és jellemzően valamely kisebbség tagja (Kínában hivatalosan 56 nemzetiség él).¹² Ezen területet az ókori és középkori kínai állam jellemzően nem is törekedett közvetlenül kormányozni, hanem inkább a védnöksége alatt álló vazallusállamok kialakítását támogatta a térségben.

Belső Kína tovább osztható egy északi és egy déli részre. A két terület határa a 35. szélességi körön, a Huai folyó mentén helyezkedik el. Az északi rész kulturálisan egységesebb azonban szegényebb és klímája is kedvezőtlenebb. A déli rész nyelviileg, kulturálisan sokszínűbb és a kedvezőbb éghajlat nagyobb anyagi jóléttel párosul.¹³

Kína számára komoly kihívást jelentenek a történelmében mindig is jelen levő területi különbségek, egyenlőtlenségek utóbbi évtizedekben lezajlott szélsőséges kiéleződése.¹⁴ Míg Belső Kína keleti tengerparti városaiban a legmodernebb technológiával dolgozó üzemek sorakoznak és a legkifinomultabb szolgáltatások is elérhetőek, addig Belső Kínába bizonyos területein előfordul, hogy az emberek szinte még mindig ugyanúgy élnek és dolgoznak, mint őseik 500 évvel ezelőtt.

3. Az Olimpia, mint a geopolitikailag meghatározó országok „klubjához” való csatlakozás szimbóluma

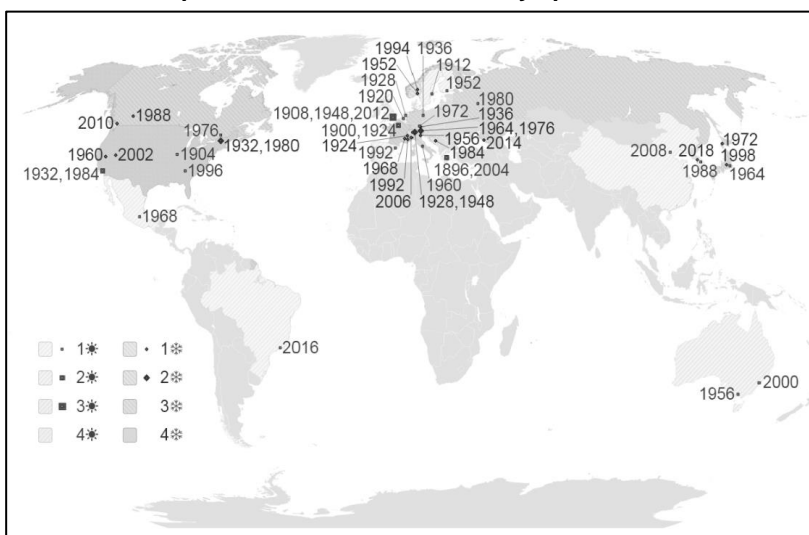
Kezdetben a modern kori olimpiai játékok, kizárólag az akkori világ centrumát jelentő Európában és az Amerikai Egyesült Államokban kerültek megrendezésre. Továbbá az olimpiáknak otthont adó országok – az elsőnek otthont adó Görög Királyság kivételével – mind a világ elitjét jelentő, első világbeli, fejlett, magas jövedelmű, gyarmatokkal és/vagy befolyási övezetekkel rendelkező országok voltak. Ezért az olimpia sikeres lebonyolítása egyúttal üzenet is világ felé, hogy az adott ország képes egy ilyen komoly rendezvényt

- (1) megszervezni (tudás)
- (2) finanszírozni (gazdasági, pénzügyi erőforrások)
- (3) és biztosítani (belső biztonság, társadalmi és politikai stabilitás).

Nem véletlen, hogy Németország a világgazdasági válságot követő gazdasági fellendülést kihasználva, a meglehetősen reprezentatív stílusú és birodalmi gondolkodású nemzeti szocialista vezetés alatt rendezte első olimpiáját 1936-ban. Az 1940-re ütemezett, a háború kitörése miatt elmaradt, következő olimpia egyébként egy német–japán közös szervezés lett volna.¹⁵ Vagyis a következő világtörténelmi színpad a szintén feltörekvő, nagyságát bizonyítani akaró Japánban lett volna, amely egyúttal az első ázsiai és az első nem az európai kultúrkörhöz tartozó országban rendezett olimpia lehetett volna. Végül egyébként tényleg Japán rendezte az első nem európai kultúrkörhöz tartozó országban tartott olimpiát, de csak 1964-ben a világháborút és az azt követő „japán csodát” követően.

A térképen is látszik az olimpiai játékok rendezésében a XX. század közepéig a világ központjának számító, a klasszikus nagyhatalmaknak ott-hont adó Európa erősen felülprezentált, sőt azt is megállapíthatjuk, hogy a 30 évvel ezelőtti, 1988. évi koreai olimpiáig Japánt és Mexikót leszámítva kizárólag európai vagy zömében európai eredetű lakossággal és kultúrával bíró angolszász országok rendeztek olimpiát. Az USA-t gyakorlatilag szinte lemásoló politikai rendszere és demográfiailag átlagosan 50% körüli európai eredetű feltételező mesztic lakossága alapján akár tágabb értelemben Mexikót is az európai eredetű államok közé sorolhatjuk, ebben az esetben Japán lenne az egyetlen nem európai rendező egészen 1988-ig, vagyis a modern kori olimpiák történetének első 100 évében.

1. térkép: A modern olimpiai játékok helyszínei
Map 2.: Host Cities of modern Olympic Games

Forrás: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/bc/Olympic_games_host_cities.svg (letöltve: 2019. 01. 05.)

A másfél évtized leforgása alatt már a második pekingi olimpia megszűlésének jelentőségét mindenképp a fenti geopolitikai kontextusban kell szemlélnünk. Az olimpia megrendezése Kína felemelkedésének, egyúttal globális nagyhatalmi szerepének, a geopolitikai nagyhatalmi elithez történő csatlakozásának a reprezentációja.¹⁶ Üzenet a világ felé, hogy Kína erős, stabil és gazdasága képes finanszírozni egy ilyen világeseményt, amelytől az európai pályázók egyébként korábban visszaléptek.

A geókonómiai gondolkodás egyik alappillére, hogy minden geopolitikai döntésnek gazdasági háttere van. Ez esetben azonban a gazdasági mozgatórugók némileg rejtve maradnak: az olimpia megrendezésének közvetlen bevételei a kapcsolódó költségekkel nettósítva aligha kecsesgetnek komoly haszonnal. Azonban a világtér, mint presztízs vagy PR beruházás már hosszabb távon komoly megtérülést hozhat. Ez elsősorban három csatornán keresztül jelentkezhet:

1. Belföld: a több évszázados múltra visszatekintő, mélyen a kínai kultúrába és a lakosságba ivódott „birodalmi” gondolkodásmód igényeit kielégítheti egy ilyen, az ország nagyságát, tudását és főleg világhatalmi státuszát, valamint erejét világgá kürtölő esemény.¹⁷ Egy ilyen presztízsberuházás segíthet a hátsország támogatását megtartani az éppen komoly gazdasági szerkezetváltást levezénylő kínai kormánynak. Az átalakulás hosszú távon lehetővé teszi Kína előlépését a fejlett, geopolitikailag meghatározó centrum országok közé, azonban rövidebb távon az átalakulás feszültségekkel és növekedési áldozatokkal is jár.¹⁸ Kínában sajátos politikai berendezkedése és főleg a többpártrendszer hiánya miatt a politika iránya ritkán változik meg, de ha megváltozik akkor jelentősen. Ezért fontos a vezetés számára, hogy a kritikusok tábora ne növekedhessen elégedetlen tömeggé. Ez annál is inkább lényeges, mivel elmúlt évtizedek látványos eredményei ellenére egyre több kétely merül fel az ország politikai, gazdasági, társadalmi berendezkedésének fenntarthatóságával kapcsolatban.¹⁹
2. Régió: Kína magára hagyományosan a térség (és a világ) központjaként tekint, a szomszédos államokat saját befolyási övezetének, a környező vizeket kvázi saját beltengerének tekinti. A kínai befolyás térnyerésének elsődleges célpontja Kelet- és Dél-Ázsia térsége.²⁰ Ez a szemlélet számos konfliktushoz vezetett, különösen az értékes természeti erőforrásokat rejtő Dél-Kínai tenger hovatarozása kapcsán. Ennek következtében Kína viszonya feszültté, feszültebbé vált a szintén kontinensnyi méretű és lakosságban, gazdasági teljesítményben szorosán Kína mögött feltörekvő, a népköztársaság ellenlábasait (például a dalai lámát) szívesen pártfogo-

ló Indiával, a saját renitens belterületének tekintett Kínai Köztársasággal (Tajvan), az ősellenségnek tekintett és a kínai történelmi propagandában a fő gonosz szerepét betöltő Japánnal és a korábban Kína vazallusának számító, de jelenleg sokkal fejlettebb Dél-Koreával. A tengeri konfliktus ráadásul a világ legerősebb katonai hatalmát, a Japánt, Dél-Koreát és Tajvant támogató USA-t is a térségbe vonzotta, amely a 2010-es évektől már eleve egyre fokozottabb érdeklődést mutatott a csendes-óceáni, transzpacifikus térség irányába.²¹ Ezért így utólag nehéz megmondani, hogy Kína – többek között flotta telepítésben, mesterséges szigetek és támaszpontok kiépítésében megmutatkozó – agresszív fellépése a Dél-Kínai tengeren kiváltója vagy csak felgyorsítója volt-e az USA térségbeli katonai jelenlétének növelésének. Azt azonban megállapíthatjuk, hogy ez a fajta „hard power”²² stílusú kínai birodalmi külpolitika nem csak az Egyesült államokkal, de a legtöbb szomszédos állammal is jelentősen megterhelte a viszonyt.²³

A sikeresen megszervezett és hibátlanul lebonyolított, reprezentatív „kirakatnak” is tekinthető Pekingi Olimpiával Kína megmutathatja a régiónak és a világnak, hogy ő a régió vezető hatalma, a valódi centrum, egyúttal a 2008-as olimpiáról ismert barátságos, mosolygó arcát²⁴ felfrissítve akár a felhalmozódott feszültségeket is lehetősége nyílik enyhíteni. A reprezentáció különösen izgalmasnak ígérkezik, ugyanis Tokió 2020-ban, két évvel Kína előtt fog olimpiát rendezni,²⁵ így joggal számíthatunk rá, hogy kínaiak erősen motiválva lesznek, hogy minél több területen lekörözzék majd a mércét hagyományosan magasra helyező japánokat.²⁶

3. Világ: a fejlett országok lakosságának jelentős része követi, számon tartja az olimpiákat. Így Kínának lehetősége van felénk is bemutatkozni az olimpiai közvetítéseken keresztül. Továbbá egy olimpia sikeres és látványos lebonyolítása megmutathatja a fejlett centrum államoknak, hogy mire képes Kína. Hogy már nem egy feltörekvő egzotikus ország, hanem egy ősi és nagy civilizáció, amely egyenlő partnerük a globális geopolitikai játszmában.

4. A feltörekvő Kína

Az iparosodott államok gazdasági berendezkedését, illetve a modern, globális munkamegosztás sajátosságait és ezen keresztül Kína ambícióit, motivációit, illetve kihívásait jobban megérthetjük a centrum-periféria modellen keresztül. Az elmélet kidolgozása Immanuel Wallerstein nevé-

hez kötődik, amelyet először „A modern világgazdasági rendszer kialakulása” című művében (1973) fejtett ki. Ez a modell három rendszert különböztet meg, ezek jellemzői az alábbiak:²⁷

1. Centrum (Core): irányító központ, befolyásos gazdag államok.
2. Periféria (Periphery): centrumoknak kiszolgáltatott fejletlen államok.
3. Félperiféria (Semiphery): a kettő között rekedt országok.

Kína jelenleg egy feltörekvő félperifériához tartozó ország, amely azonban múltbeli történelme során legalább két évezreden keresztül a térség meghatározó centrum állama volt. Kína törekvése úgy is értelmező, mint a régi nagyság, jogos világhatalmi-birodalmi szerepének²⁸ visszaállítása. Kína a múltban folyamatosan az általa ismert civilizált világ ura volt.

A centrum-periféria rendszerben a világgazdaság két fő pólus szerint rendeződik: egyik végén a centrum-mag fejlett államaival, másik oldalt a perifériára elmaradott országaival (a kettő közötti átmenet pedig a félperiféria). A rendszer nem statikus, mivel a technológia folyamatosan változik, de ennek ellenére a csoportok relatív helyzete, hierarchiája többnyire változatlan marad. A berendezkedésre jellemző a folyamatos fejlődés, de ez a fejlődés nem változtat a hierarchikus viszonyokon, hanem fenntartja azokat. Ugyanis a legfejlettebb, legmagasabb hozzáadott értéket produkáló technológia jellemzően a centrumban jelenik meg először, majd amikor onnan kiszorítja egy még fejlettebb iparág akkor elkezd – a félperiférián át – a periféria felé vándorolni.²⁹ Erre jó példa a textilipar, amely először Angliát hozta fel Európa élvonalába, majd ott fokozatosan megszűnve a XX. század végére már Ázsia szegény országaiban – kezdetben Kínában – koncentrálódott. Hasonló a helyzet a nyugat-európai kohászattal és acéliparral: a XX. század utolsó negyedétől kezdődően a termelés a fejlett európai országokból fokozatosan a fejlődő országokba került át.³⁰

A fentiekből is látszik, hogy a perifériából, félperifériából feltörni rendkívül nehéz, de nem lehetetlen feladat: a mai geopolitika vezető nagyhatalma, az Amerikai Egyesült Államok a XVIII. század közepén még például a Brit Birodalom perifériája, gyarmata volt. Dél-Korea pedig fél évszázad alatt fejlődött periféria országból félperifériává, majd pedig Ázsia egyik centrum országává.³¹ Dél-Korea, amely a XX. század közepén még a világ legszegényebb országai közé tartozott, alig fél évszázad alatt felküzdötte magát előbb a félperiféria majd pedig a centrum országok közé.³² Témánk szempontjából érdekes párhuzam, hogy Dél-Korea felzárkózása a fejlett, magas jövedelmű országokhoz a '80-as évekre fejeződik be. Ebben a kontextusban az 1988-as Szöuli Olimpia megrendezését tekinthetjük a globális

elithez való csatlakozás reprezentációjának. 40 éve még a japán cégek szervezték ki Koreába a kisebb szakértelmet kívánó, alacsonyabb szintű termelést, ma pedig már a kínaiak dolgoznak be az olyan világhírű koreai cégeknek, mint az LG vagy a Samsung.³³ Most pedig Kína kopogtat a centrum országok elit klubjának ajtaján, másfél évtizeden belül a második olimpia megrendezésén serénykedve.

A centrum-periféria rendszer „gravitációja” ugyan az egyenlőtlenség konzerválása fele hat, de a fentiekből látható, hogy azért időről időre vannak sikeres kitörések. A sikeres nemzeti felemelkedési stratégiának klasszikus és egyik legszebb példája Japán, amely először képes volt bő fél évszázad alatt egy erőforrásokban eleve szegény és már-már elfeledett feudális államból modern ipari nemzetté és regionális nagyhatalommá előlépni. Majd a II. világháborús vereséget követően három-négy évtized alatt a romokból fel-támadva, az öt legyőző Amerikai Egyesült Államok mögé sorakozott fel, mint globális gazdasági nagyhatalom. Eközben pedig az egy főre jutó nemzeti jövedelem és technológia színvonal területén nem csak beérte, de le is körözte a legtöbb fejlett nyugati országot.³⁴

A szigetország a fejlett, magas jövedelmű országok globális elit klubjához való csatlakozását az 1964. évi Tokiói Olimpia sikeres megrendezésével prezentálta a világ lakossága felé. Ne feledjük: ez volt az első olyan olimpia, amelyet nem európai vagy európai eredetű többségi lakossággal rendelkező ország rendezett.³⁵

Szóval a fentiek ismeretében felállíthatjuk a hipotézisünket, hogy Kína Japánhoz hasonlóan centrum országgá akar válni és – Japán és Dél-Korea példáját követve – ennek sikerét, illetve saját nagyságát a fejlett világ lakossága által kedvelt és figyelemmel kísért olimpiai játékok megrendezésével, mint „soft power” eszközzel kívánja reprezentálni.

De felmerül a kérdés, hogy tulajdonképpen közelebbről milyen is egy centrum ország és miért akar Kína ilyen lenni. A kérdésre a teoretikus választ szintén Wallerstein munkássága, könnyebb megértést pedig György László egy szemléletes példája szolgáltatja. A centrum vagy mag országokra jellemző, hogy a tőke és a technológia nagyfokú koncentrációja, következtében hatalmas termelékenységi és versenyképességi előnyben vannak a legtöbb országgal szemben. Erre építve képesek az értékláncok kevésbé jövedelmező részfolyamatait tőkeexport formájában a kevésbé fejlett országokba kiszervezni. A globális tőke és a technológia fő birtokosaiként és exportőreiként komoly befolyással bírnak a világ geoökonómiai és geopolitikai folyamataira. Ők irányítják a világgazdaság főbb áramlásait. Magas termelékenységük és a termékciklus magas hozzáadott értékű folyamataira való specializálódás, valamint az ide érkező tőketranszferek jelentik a fedezetet ezen országok magas jövedelmeire.³⁶

A XX. század első felében az USA, Nagy-Britannia, Németország és Franciaország alkották a centrumot: együttesen a Föld lakosságának kb. hetedét adták, ugyanakkor itt állították elő a világ ipari termékeinek mintegy 75%-át, valamint köztük zajlott világkereskedelem zöme is.³⁷ Kezdetben Nagy Britanniáé volt a vezető szerep, Németország pedig a XIX. század közepétől gyorsan zárkózik fel, majd az első világháborút követően egyértelműen az USA lesz a fő gazdasági hatalom. Ide soroljuk még a következő, kisebb méretű, de geoökonómiailag jelentős vállalatoknak otthont adó európai országokat: Hollandia, Svájc, Svédország, Belgium. Ázsia mai centrum országa Japán, de itt kell említenünk még Dél-Koreát és Szingapúrt is. A XX. század végére ezek az országok jellemzően magas szakértelmet igénylő, magas hozzáadott értékű³⁸ munkával vesznek részt a nemzetközi munkamegosztásban és jelentős nemzetközi befolyással, illetve erős alkupozícióval rendelkeznek.³⁹ Szemléletes példa a nemzetközi munkamegosztásban az értékláncok eltérő szintjein kialakuló különbségekre az USA székhelyű Apple közismert iPhone-ja, amelyet Kínában szerelnek össze. 2010-ben egy készülék hozzáadott értékének 60,9%-a maradt az USA vállalatainál, ebből 58,5 százalékpontosnyi az Apple-nél, míg az összeszerelést végző kínai cégek mindössze 1,8%-kal (!) kellett, hogy beérjék.⁴⁰

A fejezet végszavaként mondhatjuk, hogy centrummá válás lényege Kína számára – a történelmi nagyság felélesztése mellett – az, hogy az iPhone (és más hasonló termékek) hozzáadott értékének 1,8%-a helyett a 60%-át szeretné megtartani. Ehhez viszont szükséges most folyó gazdasági szerkezetváltás, amely olcsó export termelőből, a tercier szektorra és a belső fogyasztásra alapozó, fejlett technológiájú és magas jövedelmű orszaggá képes Kínát alakítani. Nemzetközi tőkeáramlás szempontjából mindenképp Kína centrummá alakulását mutatja, hogy mára az ország lett a világ egyik vezető működőtőke-exportőre.⁴¹ Ez az átalakulás, vagyis Kína tőkeimportőrből tőkeexportőrré válása, valamint közismert jelenléte az eurázsiai, afrikai és latin-amerikai infrastrukturális és energetikai beruházások területén jelzi az ország centrummá válását. Magyar szempontból a legfontosabb ilyen, Kína által koordinált (és általában finanszírozott) kezdeményezés az Új Selyemút néven is ismert „Belt and Road Initiative”.

5. Összegzés

Kína szédületes fejlődési tempót diktált a Teng Hsziaoping által meghirdetett reformok elindulása óta.⁴² Azonban azt is meg kell említenünk, mint kockázatot, hogy hosszabb távon – elsősorban a rövidtávon még

előnyökkel járó egy gyerek politika következményeként – várhatóan az országnak komoly demográfiai kihívásokkal is szembe kell majd néznie.⁴³

Azonban összességében a fejlett ázsiai országok, mint Japán, Tajvan, Dél-Korea és Szingapúr mellé gyorsan felzárkózóban levő Kína, valamint a dinamikusan növekvő India és Vietnám Ázsia komoly felértékelődést vetíti előre a XXI. századra. Az elkövetkező évtizedekben várhatóan Kína lesz a világ legnagyobb és India a világ 3. legnagyobb gazdasága. A világ gazdasági súlypontja fokozatosan Ázsia fele tolódik, amely megmutatkozik a térség nemzetközi geopolitikai felértékelődésében is. Ezt jól szemlélteti, hogy 2018 és 2022 között három egymást követő olimpia kerül megrendezésre Ázsiában. Ez nem hogy 120 éve, az olimpiák újraélesztésekor, de még 50 éve is elképzelhetetlen lett volna. Sokat változott a világ az elmúlt évtizedekben, de ez még csak a kezdet.

A jelenleg zajló geoökonómiai folyamatok, különösen a világ gazdasági és geopolitikai súlypontjának áthelyeződése Ázsiába, fontos lehetőségeket jelent Magyarország számára is.⁴⁴ A megváltozott új geopolitikai helyzetben Magyarország sikerrel kamatoztathatja történelmi közvetítő szerepét észak és dél, kelet és nyugat között.

JEGYZETEK/NOTES

1. International Olympic Committee, Nemzetközi Olimpiai Bizottság. <https://www.olympic.org/news> (letöltve: 2018. 12. 29.)
2. Bloomberg. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-12-26/china-to-overtake-u-s-economy-by-2032-as-asian-might-builds> (letöltve: 2019. 01. 10.)
3. International Olympic Committee. <https://www.olympic.org/olympic-games> (letöltve: 2019. 01. 03.)
4. Balogh Lilla Sarolta (2017): Could China Be The Winner of the Next Industrial Revolution? In: Hungarian Geopolitics (2017/3) 38. old.
5. <https://www.olympic.org/news/beijing-2022-leveraging-olympic-winter-games-to-leave-legacy-for-tomorrow> (letöltve: 2019. 01. 08.)
6. CIA World Factbook. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html> (letöltve: 2019. 01. 08.)
7. Huang, Yukon (2018): A Kína-talány megfejtése. Pallas Athéné Könyvkiadó Kft. Budapest. 55. old.
8. Balogh Lilla Sarolta (2017): i. m. 43. old.
9. Dr. Pap Norbert (2008): A pekingi olimpia jelentősége a kínai turizmusban. In: Turizmus Bulletin XII. évf. 2008/1. szám. 14–15. old.
10. Pap N. (2007): Role of Tourism in Chinese Regional Development. In Development and Finance. 2007/1. szám. 76–77. old.
11. Dr. Pap Norbert (2008): i. m. 14. old.

12. Dr. Pap Norbert (2008): Uo.
13. Uo. 14–15. old.
14. Huang, Yukon (2018): A Kína-talány megfejtése. Pallas Athéné Könyvkiadó Kft. Budapest. 89–91. old.
15. Encyclopaedia Britannica. <https://www.britannica.com/sports/Olympic-Games/History-of-the-modern-Summer-Games> (letöltve: 2019. 01. 09.)
16. Foreignpolicy.com. <https://foreignpolicy.com/2010/12/31/top-ten-global-events-of-the-past-decade/> (letöltve: 2018. 12. 29.)
17. Dr. Pap Norbert (2008): i. m. 20. old.
18. Balogh Lilla Sarolta (2017): i. m. 55. old.
19. Huang, Yukon (2018): A Kína-talány megfejtése. Pallas Athéné Könyvkiadó Kft., Budapest. 143–144. old.
20. Bernek Ágnes (2014): 21. századi geopolitikai stratégiák – Az ortodox geopolitika újjászületése és az egyre fokozódó biztonsági kockázatok. In: Nemzetbiztonsági szemle, II. évf. 2014/3. szám. 23–24. old.
21. Bernek Ágnes (2014): i. m. 31. old.
22. Uo. 32. old.
23. Huang, Yukon (2018): i. m. 229–230. old.
24. <http://www.origo.hu/nagyvilag/20080313-kina-pekingsi-olimpia.html>
25. International Olympic Committee. <https://www.olympic.org/news/tokyo-2020> (letöltve: 2018. 12. 30.)
26. <https://www.olympic.org/news/beijing-2022-leveraging-olympic-winter-games-to-leave-legacy-for-tomorrow> (letöltve: 2019. 01. 08.)
27. Immanuel Wallerstein (2011): Bevezetés a világréndszer elméletébe. L'Harmattan kiadó. Budapest. 32–35. old.
28. Dr. Pap Norbert (2008): i. m. 14. old.
29. Tóth József (szerk.) (2014): Általános Társadalomföldrajz. Budapest: Dialog Campus Kiadó. 36–37. old.
30. Immanuel Wallerstein (2011): i. m. 62–66. old.
31. György László (2017): Egyensúlyteremtés – A gazdaságpolitika missziója. Századvég Kiadó. Budapest. 157–162. old.
32. Uo.
33. Uo. 162. old.
34. Mikio Sumiya, ed. (2000): A History of Japanese Trade and Industry Policy. Oxford University Press. Oxford. 3–4. old.
35. Lásd 1. jegyzet.
36. Immanuel Wallerstein (2011): i. m. 43–45. old.
37. Paul Bairoch (1995): Economics and World History: Myths and Paradoxes. Chicago: University of Chicago Press. 95. old.
38. György László (2017): i. m. 126–128. old.
39. Uo. 56–57. old.
40. Uo. 124–125. old.
41. Bernek Ágnes (2014): i. m. 24. old.
42. Huang, Yukon (2018): i. m. 55–56. old.

43. Sarah Boumhprey (et al.) (2014): China Overtakes U.S. as the World's Largest Economy. Euromonitor International. London. 17–18. old.
44. Bendarzszevszkij–Klemensits–Polyák–Zoltai (2017): The Belt and Road Forum in Beijing in 2017, *Hungarian Geopolitics* (2017/3) 23–24. old.

FELHASZNÁLT IRODALOM/REFERENCES

- Bairoch, Paul (1995): *Economics and World History*. University of Chicago Press. Chicago.
- Balogh Lilla Sarolta (2017): Could China Be The Winner of the Next Industrial Revolution? In: *Hungarian Geopolitics*. 2017/3. szám. 38–55. old.
- Bendarzszevszkij–Klemensits–Polyák–Zoltai (2017): The Belt and Road Forum in Beijing in 2017. In: *Hungarian Geopolitics* (2017/3) 18–24. old.
- Berneke Ágnes (2014): 21. századi geopolitikai stratégiák – Az ortodox geopolitika újjászületése és az egyre fokozódó biztonsági kockázatok. In: *Nemzetbiztonsági szemle*, II. évf. 2014/3. szám. 18–46. old.
- Bloomberg. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-12-26/china-to-overtake-u-s-economy-by-2032-as-asian-might-builds> (letöltve: 2019. 01. 10.)
- Boumhprey, Sarah (et al.) (2014): China Overtakes U.S. as the World's Largest Economy. Euromonitor International. London.
- CIA World Factbook. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html> (letöltve: 2019. 01. 08.)
- Encyclopaedia Britannica. <https://www.britannica.com/sports/Olympic-Games/History-of-the-modern-Summer-Games> (letöltve: 2019. 01. 09.)
- Foreignpolicy.com. <https://foreignpolicy.com/2010/12/31/top-ten-global-events-of-the-past-decade/> (letöltve: 2019. 01. 07.)
- György László (2017): *Egyensúlyteremtés – A gazdaságpolitika missziója*. Századvég Kiadó. Budapest.
- Huang, Yukon (2018): *A Kína-talány megfejtése*. Pallas Athéné Könyvkiadó Kft. Budapest.
- International Olympic Committee, Nemzetközi Olimpiai Bizottság. <https://www.olympic.org/news> (letöltve: 2018. 12. 29.)
- <https://www.olympic.org/news/tokyo-2020> (letöltve: 2018. 12. 30.)
- Ballai V. (2008): Erőltetett mosollyal készül az olimpiára Kína (Origo). <http://www.origo.hu/nagyvilag/20080313-kina-pekingsi-olimpia.html> (letöltve: 2019. 01. 10.)
- Pap Norbert (2008): A pekingi olimpia jelentősége a kínai turizmusban. In: *Turizmus Bulletin* XII. évf. 2008/1. szám. 14–20. old.
- Pap Norbert (2007): Role of Tourism in Chinese Regional Development. In *Development and Finance* 2007/1. szám. 76–82. old.
- Sumiya, Mikio, ed. (2000): *A History of Japanese Trade and Industry Policy*. Oxford University Press, Oxford.
- Tóth József (szerk.) (2014): *Általános Társadalomföldrajz*. Dialog Campus Kiadó, Budapest.
- Wallerstein, Immanuel (2011): *Bevezetés a világrendszer elméletébe*. L'Harmattan kiadó, Budapest.